

על בית ישראל ועל בני בריתם כי נפלו בחרב/ אליסף תל-אור

אמר במר בכי וזעקת שבר אשערה
 אוי אבוי ואלילי, בכי נפשי דברי מרה
 על ישראל ובני בריתם, בכל אתרא ואתרא
 שנקהלו עליהם בני בליעל עטופים שחרה
 טבח, הרגו ללא צלם אדם ונהורא,
 כסו שמש והביאו אפלה, חשך צלמות רע.
 מסבת רעים נהפכה ליגון וצרה,
 מחולם הפך למספד, שמחה לאזכרה,
 כצאן לטבחה נטבחו, כאש בקוצים בערה,
 איה סיעתא מן שמיא? קראו בקול נורא
 ורק קול ענות חלושה ענה וחס לעזרה.

איה צבאות ישראל, קול דמיהם זועק מרה,
 בני ציון היקרים המסלאים פו יקרה,
 איכה נחשבו לנבלי חרב מעשי ידי יצירה?
 ואספדה ואיללה ואבפה בנפש מרה,
 ואנחתי כבדה מבקר עד ערב.
 על בית ישראל ועל בני בריתם כי נפלו בחרב.

ועל אלה אני בוכיה ולבי נהם נהימות,
 על גבורי כוח, לבם לא יהגה אמות
 כתות כתות להסיר חמס ומזמות.
 שוטרי עמי, לוחמים גם לוחמות
 חרפו נפשם להציל רבבות נשמות,
 יונק עם איש שיבה, עלמים ועלמות,
 נכח אויב אכזר, רצוף שנאה, חגורי-מות
 נושא לשוא שם אלהיו, לו לנצח אין להדמות
 שפר דם האדם - דמו ישפר מבקר עד ערב,
 על בית ישראל ועל בני בריתם כי נפלו בחרב.

ועיני עיני יורדה מים כי נהפך לאבל משורר,
 ועגבי לקל בוכים, שירי התפורר
 מי יגוד לי ומי מחזיק להתעורר,
 חמה בי יצאה וסער מתגורר,
 אכלני הממני, הצר הצורר,
 שבר עצמותי זורר ומפרר.
 אך לא לעד אבכה ואמרר,
 אקום ואלחם, מעל אשחרר,
 אביא נקמה עלי חמס וסורר,
 אתן לארץ תקנה, יבוא בן וישורר
 על בית ישראל ובני בריתם יזרח כוכבם עד
 ערב.

מי יתן ראשי מים ועיני מקור נוזלי,
 ואבכה כל ימותי ולילי,
 על חללי טפי ועוללי
 וישישי קהלי,
 ואתם ענו אבוי ואוי ואלילי,
 ובכן בכה בכה רב והרב.
 על בית ישראל ועל בני בריתם כי נפלו בחרב.

ודמוע תדמע עיני ואלכה לי שדה בוכים,
 שמו עדן למדבר, גיא צלמות שדות פורחים,
 ברגבי אדמתנו מטלים ומשלקים
 עלמות, בחורים, בין הנירים טבוחים
 בעגלה ערופה דמיהם נשפכים.
 ואבכה, עמי מרי לבב הנבוכים,
 איכה נשי ואנשי החטופים, וילדי עמי
 הרכים?
 מדם ואש, תמרות עשן שמו פניהם בורחים
 ונפלו בשביה בידי שפלים ומרצחים, בארב,
 על בית ישראל ועל בני בריתם כי נפלו בחרב.

ועפעפי יזלו מים, דמע להגירה,
 ואקונן מר עלי נתיב העשרה
 בשמחת תורה, ביום מרגוע הוקרה,
 מרגוע לרגוע נחלפו להבעירה,
 נהרגו בחורי חמד וישישי הדרה,
 נחל עוז הנה לנהר דם, אש מורא,
 גבורי כוח נאבקו שם בעז ובגבורה,
 נאספו יחד נפשם, השלימו במורא,
 מים רבים לא כבו שרפת האש הזרה.

ובמר יגוני ועצבוני אכבירה
 קהלות הקדש הריגתם היום זוכרה
 קהל כפר עזה בחור ובחורה,
 עין השלושה, ניר עוז, יושבי ארץ נהדרה
 השלימו נפשם באהבה קשורה,
 אהימה עליהם בבכי ילל לחשרה,
 כלולי כתר על ראשם לעטרה,
 איש לרעהו יעזרו ביום תבערה
 להציל אור מאש, לחוש במהרה
 עולם ומלואו בנפש אחת נקשרה.

ועל אדירי קהל בארי ההדורה

בשנת 1096 התרחש "מסע צלב" זה שבו נפגעו קהילות יהודיות בצרפת ובאשכנז. בעקבות הטפה והסתה עממית, ובעקבות קריאה של מנהיגי הכנסייה הקתולית למלחמת דת כנגד המוסלמים בארץ ישראל, הלכו וגברו קולות של קנאות בקרב נוצרים מוסתים, ורבים מהם קמו על עיירות יהודיות בחבל הריין שבאשכנז (גרמניה של ימינו). התוצאות היו קשות ואיומות. מקורות היסטוריים שונים מתעדים ומספרים על מעשי הטבח הנוראי, הפגיעה ללא-רחם בקשישים ובילדים, נשים ובחורות, וכן מתוארים הביזה וההרס. בחלק מן הקהילות לא הצליחו להחזיר מלחמה שיערה, אולם ישנן עדויות לכך שבמגנצא התנהל קרב ממושך בין הפורעים הנוצרים לבין בני הקהילה שניסו להיקהל ולעמוד על נפשם. בקינה "מי יתן ראשי מים" תיאר הפייטן רבי קלונימוס בן יהודה את מה שראו עיניו במגנצא ומה ששמעו אזניו מפיהם של בני עיירות יהודיות שכנות, שפירו וורמיזא, באסון הכבד ובחורבן שבא עליהן במה שמכונה היום "מסע הצלב הראשון", לפני כמעט אלף שנים.

כמעט אלף שנה לאחר מסעות הצלב, ולמרות המהפכה הציונית והקמת מדינת ישראל, התחושות שמלוות אותנו מאז הטבח הנוראי בעוטף עזה מזכירות את הכאב, הפחד, האימה, הצער והפלצות שחשו היהודים בימים ההם. על כן בחרתי לכתוב את קורות הזוועות בהתבסס על הקינה "מי יתן ראשי מים", אך עיקרי הדברים נכתבו מחדש לנוכח הזוועות שחזו עינינו.

אולם שלושה דברים מבדילים בכל זאת בין הימים ההם לזמן הזה, ובין הקינה העתיקה לזו החדשה. ראשית, הקינה שנכתבה על מסעות הצלב נחתמה בבכי ובתחושה הקשה של היהודים בגלות. לעומת זאת, לנוכח תקומת ישראל בארצו והיכולת שלנו להשיב מלחמה שיערה, חתמתי את הקינה החדשה בדברי נחמה, העוסקים בנכונות שלנו להיקהל ולעמוד על נפשנו, ויתרה מכך – להצמיח מחדש את הקהילות אשר נחרבו. שנית, הקינה שנכתבה על מסעות הצלב תיארה אך במעט את ההגנה של היהודים על נפשותיהם, זאת משום שכוחם של היהודים היה רפה ודל ביחס לכוחות האיומים שקמו עליהם. לעומת זאת, המאורעות הקשים שחווינו אנו לוו במעשי גבורה רבים. לצד זאת, חלק מהשבר הגדול שאנחנו חוונו קשור לכך שלא האמנו כי במדינה הריבונית של העם היהודי, עם צבא המגן של העם היהודי, יוכל להתרחש שוב מאורע נוראי שכזה. חלק נכבד יותר בקינה מתייחס אפוא לנקודות אלו – הן בהיבט החיובי של הצלת הנפשות על ידי כיתות הכוננות וכוחות הביטחון שהוזעקו לעוטף עזה, והן בהיבט של הציפייה והאכזבה של הנפגעים הרבים מכך שלא הגיעה יד הצבא להושיע. הבדל שלישי בין הקינות הוא התייחסות לקיום היהודי אל מול הקיום הישראלי. הקינה על מסעות הצלב נכתבה, כמובן, מתוך מסגור "יהודי" והיא מבכה את האסון שבא על הקהילות היהודיות. לעומת זאת, במעשי הטבח הנוראי של אנשי חמאס לא היתה הבחנה בין יהודים לשאינם יהודים, והמחבלים פגעו בכל מי שעמדו בפניהם בתוך גבולות ישראל. על כן ההתייחסות היא אינה רק "יהודית" אלא גם "ישראלית", כזו הכוללת גם את הפגיעה באזרחי ישראל שאינם יהודים, דוגמת הנפגעים במגזר הבדואי שבדרום הארץ, עובדים זרים המטפלים בקשישות ובקשישים או עובדים את עבודת האדמה, וכדומה. על בית ישׁרָאֵל וְעַל בְּנֵי בְרִיתָם כִּי נִפְלוּ בְּחָרְב.